

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

О.Ф.Яцина

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ:

**МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ**

**МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА
МОДУЛЬ 2. РОЗВИТОК ПСИХІКИ ТА СВІДОМОСТІ
МОДУЛЬ 3. ОСОБИСТІТЬ
МОДУЛЬ 4. ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПІЛКУВАННЯ**

Ужгород-2010

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра психології

О.Ф.Яцина

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ:

**МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ**

МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА
МОДУЛЬ 2. РОЗВИТОК ПСИХІКИ ТА СВІДОМОСТІ
МОДУЛЬ 3. ОСОБИСТІТЬ
МОДУЛЬ 4. ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПІЛКУВАННЯ

Ужгород – 2010

УДК 15 (076)
ББК Ю 9 я 76-5
Я - 93

Яцина О.Ф.

Загальна психологія: Методична розробка лабораторних занять. – Ужгород, 2010. – 72 с.

Методична розробка містить детальний опис змісту матеріалів, які забезпечують проведення лабораторних занять з навчальної дисципліни «Загальна психологія».

Метою курсу є усвідомлення студентами змісту теоретичного матеріалу з кожної теми, закріплення в них відповідних умінь та навичок, необхідних у практичній діяльності.

Рецензенти:

Щербан Т.Д., доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології, проректор з навчально-виховної роботи Мукачівського державного університету

Розлуцька Г.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ДНВЗ «УжНУ»

*Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету суспільних наук
Ужгородського національного університету
(протокол № 3 від 29 жовтня 2010 р.)*

ЗМІСТ

Вступ.....	
1. Загальна характеристика навчального курсу.....	
2. Тематичний план навчального курсу	
3. Тематика лабораторних занять.....	
4. Тести контролю знань.....	
5. Питання до заліку.....	
6. Рекомендована література до всього курсу.....	

Вступ

«Загальна психологія» є базовим курсом для вивчення всіх психологічних дисциплін: вікової, педагогічної, соціальної психології та ін. Від системності, ґрунтовності знань змісту навчального матеріалу курсу залежить рівень теоретичної і практичної підготовки студентів-психологів. У зв'язку з цим важливим є поглиблення знань студентів шляхом залучення їх до психологічних досліджень, організація їхньої самостійної та індивідуальної роботи. Реалізація означених завдань відбувається у такій формі навчальної роботи як лабораторне заняття.

Головне завдання лабораторних занять – навчити студентів дослідницькому підходу до вивчення психології як науки. Різні форми роботи, які використовуються на заняттях, мають на меті включення учбових завдань (задач, питань, проблемних ситуацій, тестів), які спонукають студентів до осмислення теоретичних положень теми, на розуміння їх практичного значення в діяльності психолога і конкретно особистісного змісту.

Спираючись на знання студентами теоретичних положень змістових модулів «Психологія як наука», «Розвиток психіки та свідомості», «Особистість», «Діяльність та спілкування», лабораторні заняття значною мірою забезпечують відпрацювання умінь та навичок прийняття практичних рішень у реальних умовах життя.

Структура занять включає контроль рівня знань (письмовий або усний), самостійну роботу студентів на занятті з метою відпрацювання запропонованих до теми завдань. До кожної теми додається список рекомендованої літератури для самопідготовки до заняття.

1. Загальна характеристика навчального курсу

Метою навчального курсу є висвітлення найбільш загальних закономірностей, механізмів виникнення, функціонування та розвитку психіки; ознайомлення студентів із науковими поглядами щодо психічної діяльності, умов становлення і розвитку особистості.

Основні завдання:

- ознайомити студентів з предметом психології, етапами розвитку психологічної науки;
- розглянути етапи виникнення та розвитку психіки тварини та людини;
- охарактеризувати методи психологічного дослідження психіки людини;
- розкрити зміст свідомих та несвідомих форм прояву психіки людини та її основні особливості;
- охарактеризувати сутність поняття «особистість»; основні теорії особистості;
- розглянути особистість як суб'єкта діяльності;
- формувати вміння і навички науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти.

По закінченні курсу студенти повинні знати:

- історію становлення й розвитку психології, її теоретичне значення в системі гуманітарних і природничих наук;
- загальну характеристику розвитку психіки в процесі історичного поступу людства;
- особливості будови і функціонування ЦНС;
- засвоїти основні положення про особистість;
- специфіку та особливості діяльності як форми активності особистості;
- види діяльності та їх характеристику.

На підставі теоретичних знань студенти повинні уміти:

- аналізувати різні теоретико-методологічні підходи до вивчення особистості;
- застосовувати наукові методи дослідження та інтерпретації психічних явищ;
- володіти навичками використання психологічних знань на практиці.

Тематичний план навчального курсу “Загальна психологія”

Всього: 166 год. (лекцій – 46 год.; лабор. – 46 год.; СРС – 37 год.; ІРС – 37 год.)

№	ТЕМА	Лекції	Лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
1.	1. Сучасний стан розвитку психології	2		2	2
2	Предмет, завдання та розвиток психології		2		
3.	2. Етапи розвитку психології	2		2	2
4.	Головні напрями сучасної психології	2		2	2
5.	Методологічні принципи психологічного дослідження	2			
6.	Методи психології	2			
7.	Емпіричні методи дослідження	2		1	1
8.	Організаційні методи дослідження	2		1	1
9.	Методи загальної психології		8	2	2
10.	Виникнення і становлення психіки в процесі біологічної еволюції тварин	2		1	1
11.	Механізми відображувальної діяльності на різних стадіях розвитку психіки	2		1	1
12.	Індивідуальна свідомість людини як вища форма психічного відображення	2		1	1
13.	Несвідоме в психічній діяльності людини	2		1	1
14.	Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості		8	2	2
15.	Поняття про особистість у психології.	2		1	1
16.	Психологічна структура особистості	2		1	1
17.	Періодизація психічного розвитку та етапи життєвого шляху особистості	2		1	1
18.	Розвиток самосвідомості в онтогенезі	2		1	1

19.	Особистість		10	3	3
20.	Активність особистості та її джерела	2		1	1
21.	Діяльність як форма активності особистості	2		1	1
22.	Структура діяльності особистості	2		1	1
23.	Психологічна характеристика діяльності та активності особистості		4	2	2
24.	Спілкування як комунікація	2		1	1
25.	Спілкування як інтеракція	2		1	1
26.	Сприймання та розуміння людьми один одного в процесі міжособистісного спілкування	2		1	1
27.	Конфліктне спілкування	2		1	1
28.	Соціальні групи	2		1	1
29.	Соціально-психологічна сфера особистості		14	4	4
ВСЬОГО		46	46	37	37

3. Тематика лабораторних занять

Модуль 1. Психологія як наука

Тема 1.

Мета: розкрити специфіку предмета психологічної науки.

Необхідно знати:

- основні етапи становлення психологічної науки;
- особливості психічних явищ;
- структуру сучасної психології; диференційованість і інтегрованість психології з іншими науками людинознавства;
- основні тенденції розвитку сучасної психології.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) різні підходи до вивчення психіки в історії психологічних вчень: психіка як душа, як свідомість, як поведінка, як самосвідомість, як особистість;
- 2) особистість у ХХ ст. виступає як центральна категорія, навколо якої концентруються дослідження актуальних проблем становлення та функціонування психіки.

Основні поняття і ключові слова: психіка, рефлекс, поведінка, свідомість, особистість, психічні процеси, властивості і стани, галузі психології.

Теоретична частина

1. Становлення психології як науки про сутність і закономірності розвитку психіки; завдання психології.
2. Психологія в системі наук про людину. Основні галузі психології.
3. Основні форми прояву психіки та їхній взаємозв'язок (психічні процеси, стани, властивості).

Практична частина. Лабораторне заняття №1

Завдання:

1. Вставити пропущені слова у наступні твердження:
 - Одне з перших пояснень функціонування розуму зведено було до ідеї про, що знаходиться у тілі.
 - У 18 ст. вивчення душі замінюють вивченням... і її функцій.
 - Перша психологічна лабораторія була відкрита
 - Біхевіористи розглядають психологію як науку про....
 - Поведінка у вузькому значенні слова обов'язково включає...
 - Основні функції психіки: регуляція діяльності і
2. Привести у відповідність:

А. Психічне відображення
Б. Дзеркальне відображення

1. Активно впливає на середовище.
2. Відображає явища тільки в момент його безпосереднього впливу
3. Дає наближену копію предметів і явищ дійсності.
4. Є фотографією оточуючого середовища.
5. Сигналізує про життєво важливе для організму.

3. Які з тверджень виражають *ідеалістичне розуміння психіки*, а які – *матеріалістичне*?

- Психічна діяльність залежить від зовнішніх причин.
- Психічна діяльність – властивість мозку.
- Психічна діяльність пізнається тільки шляхом самостереження.
- Психічна діяльність – відображення об'єктивної дійсності.

4. Дослідити причини історичного поступу психології до її відокремлення у самостійну науку.

5. Зобразити схематично (у вигляді двох малюнків), яке місце займала психологія в системі наук раніше і яке займає зараз у зв'язку з розвитком суспільних, гуманітарних, природничих, технічних наук.

6. Написати есе на тему: «Наукова психологія в моєму житті».

Теми повідомлень та рефератів

1. Сутність матеріалістичного підходу до розуміння психічних явищ.
2. Розвиток наукових знань про природу психіки в сучасній психології.

Завдання для самоконтролю

1. Предмет та об'єкт загальної психології.
2. Завдання загальної психології на сучасному етапі.
3. Співвідношення наукової та життєвої психології.
4. Становлення психології як науки.
5. Механізми психіки людини.
6. Єдність і розбіжності психічних процесів, станів, властивостей.
7. Місце психології в системі наук.
8. Галузі психологічної науки.
9. Загальна характеристика напрямів сучасної психології.
10. Об'єкт вивчення біхевіористичної психології.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Тема 2.

Мета: розкрити принципи сучасної психології та ознайомитись з класифікацією методів психологічного дослідження.

Необхідно знати:

- методологічні принципи сучасної психології та їхнє значення для розуміння психологічних фактів, закономірностей, теорій;
- різні підходи до класифікації методів психологічного дослідження;
- етапи психологічного дослідження: підготовчий, власне експериментальний, кількісної обробки даних, інтерпретації отриманих даних.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) принципи детермінізму, відображення, єдності психіки й діяльності, розвитку, системності виконують в психологічному поясненні певні функції, які характеризують природу та сутність психіки;
- 2) складність і специфічність прояву психіки людини обумовлюють своєрідність методів психології.

Основні поняття і ключові слова: принцип, детермінізм, метод, емпіричний, генетичний, організаційний, інтерпретація, корекція, тренінг, психологічна терапія.

Теоретична частина

1. Характеристика принципів психології.
2. Проблеми методу дослідження в психології.
3. Основні етапи психологічного дослідження.

Практична частина. Лабораторне заняття № 2

Завдання:

1. Виявити порушення у послідовності проведення психологічного дослідження:
 - Висування гіпотези, перевірка гіпотези, формулювання проблеми, інтерпретація.
2. Чи вірні наступні твердження:
 - Психодіагностика – метод психологічного дослідження.
 - Гіпотеза – це ймовірна відповідь на питання про характер зв'язку подій, явищ.
 - Методами психології є спостереження, експеримент, бесіда, психодіагностика, консультування, психотерапевтична допомога.
3. Вашій увазі пропонується формулювання гіпотези: нехтування підлітками батьками є фактором формування агресивних тенденцій в його поведінці;
Завдання 1. Сформулюйте загальну проблему до гіпотези.
2. Запропонуйте методи психологічного дослідження означеної проблеми.

Теми повідомлень та рефератів

1. Взаємозв'язок принципів і методів психології.
2. Проблема методів психологічного дослідження в психології.

Завдання для самоконтролю

1. Загальна характеристика методів психології.
2. Вимоги до методів психології.
3. Етапи психологічного дослідження.
4. Вимоги до побудови і виконання психологічних досліджень.
5. Класифікація методів психологічних досліджень.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психології: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Максименко С.Д. Основи генетичної психології: Навч. посібник. – К.; НПЦ Перспектива, 1998. – 220с.
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Заняття 3.

Мета: схарактеризувати емпіричні методи психологічного дослідження: спостереження, експеримент.

Необхідно знати:

- спостереження та його види;
- види і особливості проведення експерименту.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) у науковій психології метод самоспостереження виступає як засіб вивчення, аналізу та синтезу власних вчинків і дій, порівняння своїх думок з думками інших людей;
- 2) експеримент є головним методом, психологічного пізнання, де в залежності від його виду, дослідник активно втручається у діяльність та поведінку піддослідного для створення необхідних умов, за яких виявляються ті чи інші психологічні факти, явища.

Основні поняття і ключові слова: спостереження, самоспостереження, експеримент, формувальний, констатувальний.

Теоретична частина

1. Метод спостереження та його види.
2. Експеримент, види експерименту.

Практична частина. Лабораторне заняття № 3

Завдання:

1. Вибрати один чи декілька правильних відповідей.

Для спостереження характерно:

- А) невтручання в подію
- Б) відслідковування змін, що відбуваються
- В) взаємодія з піддослідним
- Г) можливість появи у піддослідних психологічних бар'єрів.

Для експерименту характерно:

- А) невтручання в подію
- Б) відслідковування змін, що відбуваються
- В) взаємодія з піддослідним
- Г) можливість появи у піддослідних психологічних бар'єрів.

2. Чи вірні наступні твердження:

- В методі спостереження дослідник може втрутитися в подію і спрямувати його в іншому напрямку.
- Під час спостереження піддослідний не відчуває, що за ним спостерігають.

3. Оцініть свій стан за допомогою методики САН (самопочуття, активність, настрій). Порівняйте дані вільного самоспостереження з отриманими за допомогою методики результатами.

Теми повідомлень та рефератів

1. Метод спостереження та самоспостереження у психології.
2. Експеримент як метод психологічного дослідження.

Завдання для самоконтролю

1. Метод спостереження.
2. Метод самоспостереження.
3. Психологічний експеримент.
4. Лабораторний експеримент.
5. Експериментально-генетичний метод.
6. Вимоги до експерименту.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Максименко С.Д. Основи генетичної психології: Навч. посібник. – К.; НПЦ Перспектива, 1998. – 220с.
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Заняття 4.

Мета: схарактеризувати психодіагностичні методи психологічного дослідження

Необхідно знати:

- види і особливості проведення психодіагностичних методів (тести, опитувальники, анкети, інтерв'ю, соціометрія);
- особливості методу аналізу продуктів діяльності.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) психодіагностичні тести використовуються для визначення властивостей особистості, вимірювання рівня розвитку порівняно із стандартом;
- 2) застосування анкет, опитувальників допомагає збирати фактичний матеріал, що стосується характеру, змісту, спрямованості думок, оцінок, настроїв людей;
- 3) розглядаючи продукти діяльності людини, можна визначити різні психічні якості та властивості особистості, рівень їх розвитку;
- 4) експериментальні моделі тих чи інших психічних функцій, здібностей або процесів вибудовуються з метою пізнання, але вони є прототипом

процесів, що реально існують і функціонують; моделюючи психічні процеси, важливо не порушити специфіку психічного.

Основні поняття і ключові слова: психодіагностика, аналіз продуктів діяльності, соціометрія, референтометрія, проєктивний метод, інтерпретація, моделювання.

Теоретична частина

1. Загальна характеристика психодіагностичних методів.
2. Характеристика методу інтерв'ю.
3. Характеристика методу аналізу продуктів діяльності.
4. Моделювання як метод психологічного дослідження, його види.

Практична частина. Лабораторне заняття № 4

Завдання:

1. Вибрати один чи декілька правильних відповідей.

Для психодіагностики характерно

- А) невторчання в подію
- Б) відслідковування змін, що відбуваються
- В) взаємодія з піддослідним
- Г) можливість появи у піддослідних психологічних бар'єрів.

2. Привести у відповідність:

Експеримент.

1. Заздалегідь планується.

Бесіда.

2. Відносно повний контроль.

3. Можливість заздалегідь планувати зміни.

4. Залежність від суб'єктивних факторів особистості дослідника.

5. Можливість виникнення психологічних бар'єрів.

Експеримент.

1. Можливість проведення досліджень великої кількості людей.

Психодіагностика

2. Відносно повний контроль перемінних.

3. Можливість заздалегідь планувати зміни.

4. Виявлення чітко фіксованих властивостей.

5. Можливість виникнення психологічних бар'єрів.

3. Провести інтерв'ю на тему: «Мотиви вступу до вищого навчального закладу» та дослідити фактори, що впливають на його результати.

4. Скласти опитувальник на тему: «Вищий навчальний заклад очима студентів».

Теми повідомлень та рефератів

1. Побудова і використання тестів.
2. Методи і методики психологічного дослідження.

Завдання для самоконтролю

1. Характеристика додаткових методів дослідження в психології.
2. Метод аналізу продуктів діяльності людини.
3. Метод узагальнення незалежних характеристик.
4. Кількісний і якісний аналіз психічних фактів.
5. Метод узагальнених характеристик.
6. Особливості застосування проєктивних методів у психологічній практиці.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська,
3. В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психології: Інформ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Максименко С.Д. Основи генетичної психології: Навч. посібник. – К.; НПЦ Перспектива, 1998. – 220с.
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Заняття 5.

Мета: розглянути методи активного психологічного впливу на особистість.

Необхідно знати:

- види методів активного психологічного впливу: психологічної консультації, психологічної корекції, психологічного тренінгу, психологічної терапії та реабілітації.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) потреба активно впливати на психічні властивості особистості виникає, коли людина потрапляє у психотравмуючі ситуації – внаслідок міжособистісних конфліктів, стихійного лиха або техногенної катастрофи тощо;
- 2) застосовуються методи активного психологічного впливу з метою поліпшення стану людини, подолання негативних для її психіки наслідків.

***Основні поняття і ключові слова:** моделювання, психологічної консультації, психологічної корекції, психологічного тренінгу, психологічної терапії та реабілітації.*

Теоретична частина

1. Особливості ведення психологічної консультації.
2. Завдання психологічної корекції та психологічного тренінгу як методів впливу.
3. Психологічна терапія та реабілітація як адаптивні методи впливу на психіку.

Практична частина. Лабораторне заняття № 5

Завдання:

1. Обговоріть, які діагностичні методики можна використовувати у процесі роботи з клієнтом, який потребує психологічної допомоги.
2. Провести та інтерпретувати проєктивну методику за власним вибором («Неіснуюча тварина», «Будинок — дерево — людина», «Людина під дощем», «Автопортрет»). Пояснити особливості її застосування.

Теми повідомлень та рефератів

1. Адаптивні методи впливу на психіку людини.
2. Проєктивні методики і використання їх у практичній діяльності психолога.

Завдання для самоконтролю

1. Особливості застосування проєктивних методів у психологічній практиці.
2. Характеристика стресу за Г. Сельє.
3. Психологічний тренінг як метод впливу.
4. Завдання психологічної корекції.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Католик Г.В., Корнієнко І.О. Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям та постраждалим // Науково-методичні матеріали для роботи з очевидцями та постраждалими від техногенних катастроф, а також членами їх сімей. – Л.: «Червона калина», 2003. – 144 с.
9. Балл Г.А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности// Вопр.психол. – 1989. – №1.
10. Бондаренко А.Ф. Теория и практика психологической помощи. – К., 1997.
11. Максименко С.Д. Основи генетичної психології: Навч.посібник. – К.; НППЦ Перспектива, 1998. – 220с.
12. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Модуль 2. Розвиток психіки та свідомості

Заняття 6.

Мета: розкрити особливості розвитку психіки.

Необхідно знати:

- теоретичні підходи до проблеми виникнення психіки: антропоморфізм, панпсихізм, нейропсихізм;
- етапи розвитку психіки у філогенезі та їх характеристику;
- особливості онтогенезу психіки людини.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) зародження і розвиток психіки пов'язують з еволюційними процесами в природі на стадії виникнення живої матерії (П. Тейяр де Шарден); деякі дослідники вбачають коріння психіки в неживій матерії, інші пов'язують появу психіки з виникненням тварин;
- 2) виникнення первісної психіки пов'язане з переходом від допсихічних форм регуляції поведінки – так званих тропізмів, або таксисів, найпростіших рослинних і тваринних організмів – до власне психічних, сигнальних форм регуляції тварин.

Основні поняття і ключові слова: онтогенез, філогенез, рефлекс, інстинкт, подразливість, тропізми, таксиси, елементарна чутливість, предметне сприймання, інтелект.

Теоретична частина

1. Природничонаукові основи психології: анатомічний субстрат психіки; рефлекторна природа психічного відображення; функції психіки та їх представлення в головному мозку.

Практична частина. Лабораторне заняття № 6

Завдання:

1. Вставити пропущені слова у наступні твердження:
 - У людини більша частина видового досвіду зафіксована у вигляді....
 - У істот, що знаходяться на інтелектуальній стадії психічного відображення, вирішальний вплив на особливості поведінки має.....
 - В процесі еволюції психічного відображення інстинкти все більше замінюються здатністю до.....
 - Здатність до формування простих умовних рефлексів з'являється у живих істот, що знаходяться на стадії.... психіки.
 - Чим вище місце займає тварина на шкалі філогенетичного розвитку, тим часу потрібно їй для досягнення повної психічної і поведінкової зрілості.
2. Виберіть один чи декілька правильних відповідей:
 - Причина психічних явищ лежить:
 - А) у фізіологічних процесах НС
 - Б) у факторах зовнішньої дійсності
 - В) в активності індивіда
 - Г) всі відповіді вірні.
3. Чи є правильною така послідовність етапів розвитку НС: дифузна, ланцюгова, ганглієва?
4. Чи є правильною така послідовність етапів розвитку психіки: подразливість, чутливість, научіння, інстинкти, інтелектуальна діяльність, свідомість?

Теми повідомлень та рефератів

1. Еволюція психіки у тваринному світі.
2. Ключові моменти виникнення та якісного перетворення психіки в процесі філогенезу.

Завдання для самоконтролю

1. Виникнення психіки.
2. Розвиток психіки у філогенезі.
3. Стадія елементарної сенсорної психіки.
4. Стадія перцептивної психіки.
5. Стадія інтелекту.
6. Інстинкти та інстинктивні форми поведінки.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Заняття 7.

Мета: визначити особливості відображувальної і регулятивної функцій психіки.

Необхідно знати:

- істотні ознаки механізмів психіки: відображення, проектування, опредметнення.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) психічне відображення характеризується системою функцій як регулятора діяльності людини: має активний характер, випереджальний характер; кожен психічний акт є результатом дії об'єктивного через суб'єктивне відображення; психічне відображення постійно поглиблюється, вдосконалюється й розвивається;
- 2) основною функцією проектування – є впорядкування і гармонізація змістів відображення відповідно меті дій чи діяльності людини; процес проектування – сукупність і послідовність розумових чи психомоторних дій;
- 3) опредметнення – елемент свідомої і доцільної діяльності людини, що виражається в трьох основних формах: матеріальній, психічній, у творенні себе самого.

Основні поняття і ключові слова: онтогенез, філогенез, відображення, проектування, опредметнення, саморегуляція.

Теоретична частина

1. Механізми відображувальної діяльності на різних стадіях розвитку психіки.
2. Відмінності психіки людини від психіки тварини.

Практична частина. Лабораторне заняття № 7

Завдання:

1. Виберіть один чи декілька правильних відповідей:
 - Активність психічного відображення виявляється у :
 - А) у вибіркового реагуванні на фактори оточуючої дійсності
 - Б) у здатності індивіда до пошуку найбільш придатних для себе умов
 - В) здатності до формування умовних рефлексів
 - Г) всі відповіді вірні
2. Яка особливість психічного відображення мавпи в порівнянні з психічним відображенням людини виявляється в даному прикладі?

Шимпанзе Рафаель (в досліджах Павлова і Орбелі) навчився гасити вогонь, який заважав йому дістати ласощі з коробки, набираючи у кухоль воду з бака. В черговому експерименті коробку з ласощами поклали на пліт, який лежав на воді. Перед коробкою горів вогонь. Бак з водою розмістили на іншому плоті і з'єднали його з першим за допомогою бамбукової палиці.

Рафаель, щоби залити вогонь, перебивався на пліт, де був бак, не здогадуючись набрати воду з озера.

3. Чи є можливою поява вищих форм психіки без знакових систем (наприклад, мови)?

Теми повідомлень та рефератів

1. Механізми відображувальної діяльності на різних стадіях розвитку психіки.
2. Елементарні та вищі функції у людини.

Завдання для самоконтролю

1. Особливості психічного відображення.
2. Спільне і відмінне у психічній діяльності людини і тварини.
3. Етапи розвитку нервової системи.
4. Етапи розвитку психіки.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Заняття 8.

Мета: розкрити особливості будови і функціонування ЦНС.

Необхідно знати:

- будову ЦНС;
- будову кори головного мозку;
- спеціалізацію великих півкуль.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) мозок як саморегулююча система складається з трьох основних блоків: блок тонусу кори, блок прийому, переробки і збереження інформації, блок програмування, регуляції і контролю діяльності;
- 2) основна розбіжність вищої нервової діяльності людини й тварин полягає у тому, що тільки в людей існує система умовних і безумовних рухових рефлексів, яка забезпечує функцію мови, вимовляння й написання слів, а також здатність реагувати на слова як на умовні подразники, що мають певний смисловий зміст.

Основні поняття і ключові слова: ЦНС, спинний мозок, нейрони, синапси, збудження, гальмування, периферійна НС.

Теоретична частина

1. Будова, функціонування і властивості ЦНС людини.
2. Аналітико-синтетична діяльність великих півкуль головного мозку.
3. Міжкульова асиметрія мозку.

Практична частина. Лабораторне заняття № 8

Завдання:

1. Проаналізувати особливості ліворуких людей, спираючись на дані наукових джерел.
2. Дайте пояснення наведеним фактам:

Вчений О.Лурія провів дослідження. Він протягом трьох років спостерігав за композитором, у якого був крововилив у ліву скроневу частину. Внаслідок хвороби пацієнт втратив чіткий фонематичний слух, погано розумів звернене до нього мовлення і відчував труднощі під час письмового викладу думок. Але протягом багатьох років, незважаючи на перелічені вади, успішно продовжував композиторську діяльність. Створив цикл видатних музичних творів.

Професор Каліфорнійського університету М.Даємонд досліджував мозок Енштейна і виявила, що у певних ділянках, зокрема в ділянці, яка відповідає

за обробку інформації, він мав на 73% більше мозкових звивин, що й пояснює його математичну геніальність.

Теми повідомлень та рефератів

1. Системність у роботі великих півкуль.
2. Вчення про рефлекторну дугу.

Завдання для самоконтролю

1. Як побудований мозок людини?
2. Функції спинного і головного мозку.
3. Характеристика основних блоків, з яких складається мозок.
4. Властивості і функції ВНС.
5. Спеціалізація великих півкуль.
6. Вчені про рефлекторну проблему психічного розвитку (Р.Декарт, І.Сеченов, І.Павлов, М.Берштейн, П.Анохін).

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психології: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Заняття 9.

Мета: дати характеристику свідомості як вищій інтегративній формі психіки.

Необхідно знати:

- основні характеристики свідомості;
- рівні свідомості;
- прояви несвідомого.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) праця зумовила розвиток людського суспільства, формування людських потреб та розвиток людської свідомості, яка не тільки відображає, а й перетворює світ;
- 2) мовленнєве спілкування є важливим чинником розвитку свідомості та самосвідомості людей мова і свідомість невіддільні;
- 3) психічна діяльність людини являє собою єдність свідомого і несвідомого.

Основні поняття і ключові слова: свідомість, несвідоме, передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме, підпорогове сприйняття, інтуїція.

Теоретична частина

1. Суспільно-історичний характер свідомості. Культурно-історична парадигма Л.С.Виготського.
2. Свідомість та її структура. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.
3. Роль знакових систем, предметів матеріальної та духовної культури у розвитку вищих психічних функцій людини.

Практична частина. Лабораторне заняття № 9

Завдання:

1. Яка діяльність – свідомо чи несвідомо – виявляється в наведених прикладах?

Під час сеансу гіпнозу людині, що перебувала в гіпнотичному стані, було запропоновано украсти гаманець у товариша. Досліджуваний не зміг виконати це завдання. А от інші накази – вмитися, взяти книжку – виконував.

Учень швидко й правильно множить багатозначні числа, проте не пам'ятає правила їх множення.

2. Прокоментуйте думку Е.Гетса: «Дев'яносто відсотків нашого розумового життя – підсвідоме».

3. Поясніть прислів'я: «Ранок за вечір мудріший». Чи не тому так говорять, бо для продуктивної роботи підсвідомого потрібно тимчасове відключення свідомості?

4. Наведіть приклади комерційної реклами. Як вона впливає на підсвідомість людини?

5. Як підсвідомість працює уві сні? Наведіть приклади відкриттів, які «прийшли» уві сні.

Теми повідомлень та рефератів

1. Поняття свідомості та самосвідомості у провідних психологічних теоріях.
2. Змінені стани свідомості: медитація, гіпноз та ін.
3. Свідомість і мовлення.

Завдання для самоконтролю

1. Передумови виникнення свідомості.
2. Історичний розвиток людської свідомості.
3. Роль мови в розвитку людської свідомості.
4. Свідома сфера прояву психіки людини.
5. Особливості свідомості.
6. Складові свідомості.
7. Характер процесу усвідомлення.
8. Функції самосвідомості.
9. Несвідома сфера прояву психіки людини.
10. Особливості несвідомої сфери.
11. Підпорогове сприйняття.
12. Установки і неусвідомлювані мотиви.
13. Поведінкові автоматизми і стереотипи.
14. Неусвідомлені стани свідомості.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.

5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психології: Інформ.- метод. пособие курсу «Психологія человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
8. Розов С. Управление подсознанием. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 253 с.
9. Ахмедов Т.И. Практическая психотерапия: внушение, гипноз, медитация. – Ростов, 2002. – 448 с.
10. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Модуль 3. Особистість

Заняття 10.

Мета: характеризувати загальну структуру особистості з точки зору ролі біологічних і соціальних факторів її розвитку.

Необхідно знати:

- сутність та співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність»;
- біологічне і соціальне у структурі особистості.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) особистість визначається як системна якість індивіда, що характеризується включенням у суспільні стосунки, виявляється і формується в процесі діяльності і спілкування; є суб'єктом соціальних стосунків і свідомої діяльності;
- 2) характеристику особистості слід давати з точки зору її структури та її взаємодії з оточенням, спілкування з іншими людьми.

Основні поняття і ключові слова: *людина, індивід, особистість, індивідуальність.*

Теоретична частина

1. Поняття про особистість.
2. Співвідношення понять «людина», «індивід», «індивідуальність».
3. Співвідношення біологічного та соціального в структурі особистості.

Практична частина. Лабораторне заняття № 10

Завдання:

1. Привести у відповідність:

Особистість	1) визначається включенням у систему соціальних стосунків;
Індивід	2) людина як представник виду; 3) виявляється в спільній діяльності і спілкуванні; 4) спрямованість.

2. Дослідити, що дає аналіз визначення особистості для розуміння розвитку власної особистості?

3. Описати людину, що, на ваш погляд, є особистістю. Довести це на описі конкретних прикладів її ставлення: до себе, людей, світу, діяльності (можна обрати історичну постать, відомого сучасника тощо).

Теми повідомлень та рефератів

1. Умови психічного розвитку індивіда в процесі його перетворення в особистість.

2. Особистість та її психологічна структура.

3. Особистість як продукт і суб'єкт суспільних відносин.

Завдання для самоконтролю

1. Співвідношення понять «людина», «індивід», «індивідуальність».

2. Поняття «особистість», його основні психологічні характеристики.

3. Структура особистості (А.Петровський, К.Платонов та ін.).

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.

2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.

3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.

4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.

5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.

6. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.

7. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.

8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.

Заняття 11.

Мета: розкрити зміст концептуальних положень психологічних теорій особистості.

Необхідно знати:

- структуру особистості за Фройдом, Юнгом та їхні відмінності;
- способи психологічного захисту особистості;
- психологічні характеристики самоактуалізованої особистості.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) на даний час не існує загальноприйнятої думки про те, який підхід варто застосовувати у вивченні особистості, поясненні основних аспектів поведінки;
- 2) зарубіжна та вітчизняна психологічна наука представлена різноманітними теоріями, які описують особистість як інтегроване ціле і водночас пояснюють розбіжності між людьми.

***Основні поняття і ключові слова:** особистість, інтроверт, екстраверт, амброверт, психоаналіз, колективне несвідоме, самість, психологічний захист, самоактуалізація.*

Теоретична частина

1. Природа особистості у зарубіжній класичній психології.
2. Концепції особистості у психологічних теоріях Л.Виготського, Г.Костюка, С.Рубінштейна.

Практична частина. Лабораторне заняття № 11

Завдання:

1. Дослідити типологічні особливості особистості за К.Юнгом. Прокоментувати отримані результати.
2. Дослідити структуру особистості за «Картою особистості» К.Платонова [9, с.187-200]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. Біхевіористичний напрям у теорії особистості.
2. Психодинамічний напрям у теорії особистості: З.Фройд.

3. Аналітична психологія особистості К.Г.Юнга.
4. Е.Еріксон, Е.Фромм, К.Хорні: егопсихологія та пов'язані з нею напрямки в теорії особистості.
5. Гуманістичний напрямок в психології.
6. Концепції особистості у вітчизняній класичній психології.
7. Культурно-історичний підхід до вивчення особистості.

Завдання для самоконтролю

1. Розбіжності в підходах до вивчення особистості в біхевіоризмі і когнітивних теоріях особистості.
2. Психоаналіз З.Фрейда.
3. Аналітична теорія К.Юнга.
4. Індивідуальна теорія А.Адлера.
5. Гуманістичний підхід до оцінки особистості.
6. Характеристика діяльнісної теорії особистості.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
9. Белей М.Д., Гоян І.М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204 с.

Заняття 12.

Мета: схарактеризувати поняття «самосвідомість» та «Я-концепція» особистості.

Необхідно знати:

- структурні компоненти «Я-концепції»;
- поняття «самооцінки» особистості;
- рівень домагань особистості;
- механізми психологічного захисту особистості.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) результатом процесів самосвідомості є «Я-концепція» особистості;
- 2) як динамічна система уявлень людини про себе, «Я-концепція» особистості включає усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних та інших особливостей; самооцінку та суб'єктивне сприймання зовнішніх чинників, які впливають на особистість.
- 3) дія механізмів психологічного захисту спрямована на збереження внутрішньої рівноваги шляхом витіснення зі свідомості всього того, що загрожує системі цінностей особистості.

Основні поняття і ключові слова: свідомість, особистість, самосвідомість, самооцінка, рівень домагань, психологічний захист, «Я-концепція».

Теоретична частина

1. Структурні компоненти «Я-концепції» особистості.
2. Самооцінка та рівень домагань особистості.
3. Характеристика механізмів психологічного захисту.

Практична частина. Лабораторне заняття № 12

Завдання:

1. Дослідити самооцінку особистості [8, с.427-433]. Прокоментувати отримані результати.
2. Дослідити «Я- концепцію» особистості за методикою Г.С.Абрамової [9, с.113-118]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. Поняття „Я”- образу і „Я”- концепції в психологічній літературі.
2. Теорія У.Джемса.
3. Механізми психологічного захисту у теорії психоаналізу З.Фрейда.

Завдання для самоконтролю

1. Поняття «самосвідомість» у психології особистості.
2. Характеристика «Я-концепції» особистості.
3. Концепції особистості в загальній психології.
4. Соціальний статус і соціальні ролі.
5. Поняття про егоїдентичність.
6. Самооцінка особистості.
7. Механізми психологічного захисту.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
9. Белей М.Д., Гоян І.М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204 с.

Заняття 13.

Мета: з'ясувати сворідність психічного розвитку особистості на кожному віковому етапі.

Необхідно знати:

- періодизацію психічного розвитку індивіда;
- умови психічного розвитку індивіда в процесі його формування як особистості.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) відсутність загальноприйнятої системи періодизації психічного розвитку індивіда пояснюється різним розумінням детермінації вікових ступенів цього процесу і критеріїв їх визначення: Л.С.Виготський, Е.Еріксон, Ж.Піаже;
- 2) справжніми критеріями визначення основних періодів психічного розвитку мають бути якісні ознаки, що виявляються в діяльності та спілкуванні.

Основні поняття і ключові слова: особистість, віковий етап, психічний розвиток, новоутворення, детермінація, соціалізація.

Теоретична частина

1. Формування та розвиток особистості: періодизація Д.Ельконіна.
2. Стадії розвитку особистості за Е.Еріксоном.
3. Проблема особистісного зростання.

Практична частина. Лабораторне заняття № 13

Завдання:

1. Дослідити рівень домагань за допомогою методики В.К.Горбачевського [10, с.59-63]. Прокоментувати отримані результати.
2. Визначити рівень егоцентризму [8, с.437-441]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. Концепція психічного розвитку дитини Д.Ельконіна.
2. Засади і принципи побудови концепції розвитку особистості Ж.Піаже.
3. Психосоціальна концепція розвитку особистості Е.Еріксона.
4. Проблема зони найближчого розвитку у Л.Виготського.
5. Основні теорії та напрямки розвитку особистості в дитинстві.

Завдання для самоконтролю

1. Фази розвитку індивіда у психоаналітичній теорії З.Фрейда.
2. Концепції розвитку Ж.Піаже, Е.Еріксона.
3. Криза розвитку за Л.С.Виготським.
4. Б.Ельконін про психічний розвиток дитини.
5. Особистість як об'єкт і суб'єкт самотворення.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
9. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
10. Белей М.Д., Гоян І.М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204 с.

Заняття 14.

Мета: розглянути особливості розвитку самосвідомості в онтогенезі.

Необхідно знати:

- стадіальність розвитку самосвідомості;
- основні прояви спрямованості;
- форми спрямованості.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) формування самосвідомості в онтогенезі проходить ряд послідовно ускладнених стадій, пов'язаних з віковими етапами психічного розвитку людини; кожна стадія детермінована не лише відповідним рівнем розвитку психіки й особистості в цілому, а й результатами розвитку попередніх, менш складних стадій самосвідомості;
- 2) спрямованість характеризує мотиваційну сферу особистості і включає її потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, ідеали, інтереси.

Основні поняття і ключові слова: особистість, віковий етап, психічний розвиток, детермінація, соціалізація, мотив, ціннісна орієнтація, установка.

Теоретична частина

1. Розвиток самосвідомості в онтогенезі.
2. Спрямованість особистості. Форми прояву спрямованості.

Практична частина. Лабораторне заняття № 14

Завдання:

1. Дослідити систему ціннісних орієнтацій (інструментальні та термінальні цінності) особистості за допомогою методики М.Рокіча [10, с.162- 167]. Прокоментувати отримані результати.
2. Дослідити стратегію розвитку власної особистості.
3. Намалювати автопортрет. Ознайомитись з процедурними особливостями даної проєктивної методики, інтерпретувати свій малюнок.

Теми повідомлень та рефератів

1. Самооцінка як провідний механізм саморегуляції особистості.
2. Самосвідомість і розвиток мовлення.
3. Соціалізація в ранні періоди онтогенезу.

Завдання для самоконтролю

1. Поняття про спрямованість.
2. Стадії розвитку самосвідомості.
3. Самооцінка особистості і рівень домагань.
4. Розкрити поняття «соціалізація».
5. Схарактеризуйте форми прояву спрямованості особистості.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.

6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
9. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
10. Белей М.Д., Гоян І.М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204 с.

Модуль 4. Діяльність та спілкування

Заняття 15.

Мета: розкрити специфіку діяльності як форми активності особистості, охарактеризувати структуру діяльності.

Необхідно знати:

- джерела активності особистості;
- структуру діяльності;
- класифікацію потреб.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) принципова відмінність активності від діяльності полягає в тому, що діяльність виходить із потреби в предметі, а активність із потреби в діяльності;
- 2) у науці немає єдиного підходу до розкриття поняття та структури діяльності людини; основний внесок у методологічне й психологічне розв'язання зазначеної проблеми зробила традиційна психологія (О.Г.Асмолов, Л.С.Виготський, О.М.Леонт'єв, С.Рубінштейн).

Основні поняття і ключові слова: діяльність, активність, потреби, мотиви, мотивація.

Теоретична частина

1. Основні характеристики активності і діяльності.
2. Активність особистості та її джерела.
3. Структура діяльності.

Практична частина. Лабораторне заняття № 15

Завдання:

1. Провести дослідження мотиваційної сфери особистості за допомогою методики «Вивчення мотивів учбової діяльності студентів» О.Реана, В.Якуніна [8, с.434-437]. Прокоментувати отримані результати.
2. Уявіть, що ви прийшли у казковий магазин, де продаються позитивні якості психолога (група визначає 15 якостей). Розділіться на міні групи, кожна така група може купити тільки 5 якостей (записує їх). Розрахуватися можна 3 якостями (також записуються). Після завершення «покупки» групи обмінюються своїми записами. Кожна аналізує записані якості, визначаючи, якими мотивами керувалася група при «покупці» якостей, а якими – при розрахунку. Далі іде обговорення у групі.

Теми повідомлень та рефератів

1. Теорії діяльності в психології.
2. Потреба як внутрішня спонука активності особистості.

Завдання для самоконтролю

1. Дати розуміння поняттям «діяльність», «активність»
2. Головні відмінності діяльності людини від активності тварини.
3. Дайте характеристику структурним компонентам діяльності.
4. Активність особистості та її джерела.
5. Класифікація потреб особистості.
6. Класифікація мотивів.
7. Розкрийте основні положення теорії діяльності (С.Рубінштейн, О.Леонтьєв).

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.

7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).

Заняття 16.

Мета: схарактеризувати основні види діяльності та їхній розвиток в онтогенезі.

Необхідно знати:

- основні види діяльності;
- відмінності між уміннями і навичками.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) основні види діяльності відповідають видам соціальної людської активності, в які неминуче включається кожна людина в процесі індивідуального розвитку;
- 2) теорія гри виходить з визнання її соціальної природи і визначається як діяльність, в якій утворюється і вдосконалюється керування поведінкою;
- 3) наочність розглядають як пізнавальний процес засвоєння соціального досвіду практичної і теоретичної діяльності; навчання відбувається в процесі наочності.

Основні поняття і ключові слова: діяльність, дія, операція, види діяльності, уміння, навички, звички, інтеріоризація, екстеріоризація, інтерференція.

Теоретична частина

1. Види діяльності, їхня характеристика.
2. Формування навичок та вмінь.

Практична частина. Лабораторне заняття № 16

Завдання:

1. Провести дослідження за методикою Т.Л.Бадоева «Діагностика структури мотивів трудової діяльності» [8, с.460]. Прокоментувати отримані результати.

2. Поставити терміни навпроти їх визначень:

а) знання	1. Система рухів, спрямованих на певний об'єкт з метою його перетворення.
б) дія	2. Фізіологічна функція живого організму.
в) навичка	3. Система уявлень і понять.
г) діяльність	4. Потреба виконувати ту чи іншу дію, схильність до певного способу дій.
д) уміння	5. Компонент діяльності, який забезпечує її раціональне, професійне виконання.
ж) рух	6. Сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних і соціальних потреб, інтересів.
з) звичка	7. Вироблена на основі знань і навичок система психічних і практичних дій.

Теми повідомлень та рефератів

1. Освоєння та перетворення діяльності в процесі її розвитку.
2. Розвиток основних видів діяльності в онтогенезі.

Завдання для самоконтролю

1. Фізіологічні механізми формування навичок.
2. Дайте розуміння поняттю «уміння».
3. Чим відрізняються навички від умінь?
4. Дайте розуміння поняттю «звичка».
5. Схарактеризуйте види діяльності особистості.
6. Внутрішні і зовнішні компоненти дії.
7. Поясніть поняття «інтеріоризація», «екстеріоризація».

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.

3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).

Заняття 17.

Мета: розглянути поняття «спілкування» як специфічного виду людської діяльності.

Необхідно знати:

- суспільну сутність спілкування;
- функції спілкування;
- засоби спілкування.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) спілкування включене в практичну взаємодію людей (колективна гра, навчання, спільна праця) і забезпечує планування, здійснення і контроль їхньої діяльності; разом з цим спілкування задовольняє потребу людини в контакті з іншими людьми;
- 2) спілкування є поліфункціональним явищем; за Б.Ломовим виділяють три класи функцій: інформаційно-комунікативну, регулятивно-комунікативну, афективно-комунікативну;
- 3) свої почуття, думки людина здатна виражати й закріплювати в словах і жестах, створюючи певний комунікативний простір, у якому об'єднуються її внутрішній і зовнішній світ.

Основні поняття і ключові слова: комунікація, інтеракція, перцепція, вербальні, невербальні засоби спілкування: оптико-кінетичні, паралінгвістичні, екстралінгвістичні, просторово-часові.

Теоретична частина

1. Поняття про спілкування.
2. Функції спілкування.
3. Засоби спілкування.

Практична частина. Лабораторне заняття № 17

Завдання:

1. Проаналізувати особливості невербального спілкування за А.Пізом.
2. Залучити увагу до себе без мовного спілкування – засобами міміки, пантоміміки і зору.
3. Визначити потребу у спілкуванні за допомогою тесту Ю.Орлова [11, с.20-21]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. Роль спілкування в психологічному онтогенетичному розвитку людини.
2. Культура мовленнєвого спілкування.
3. Невербальні засоби спілкування: культурологічний аспект.

Завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «спілкування».
2. Визначте зміст і цілі спілкування.
3. Охарактеризуйте основні функції спілкування.
4. Які є основні засоби спілкування? Дайте їм характеристику.
5. Яку роль грає у спілкуванні розміщення співрозмовників у просторові?
6. Стили спілкування.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.

6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
11. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький – К.: Главник, 2005. – 112 с. – (серія «Психол.інструментарій»).

Заняття 18.

Мета: розкрити специфіку процесу обміну інформацією.

Необхідно знати:

- види інформації;
- комунікативні бар'єри;
- види слухання.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) у деяких соціально-психологічних концепціях біхевіористичного напрямку розглядається можливість пояснювати весь процес людської комунікації в термінах теорії інформації (математичний опис в комп'ютерних мережах);
- 2) в умовах людського спілкування інформація не тільки передається, а й зазнає кількісних і якісних змін, приймається й інтерпретується різними людьми по-різному відповідно до їх мотивації, досвіду та інших властивостей психіки.

Основні поняття і ключові слова: комунікація, реляційна й аксіальна інформація, комунікативний бар'єр, рефлексивне, емпатійне слухання.

Теоретична частина

1. Класифікація різновидів спілкування.
2. Труднощі спілкування.

Практична частина. Лабораторне заняття № 18

Завдання:

1. Провести діагностику емоційних бар'єрів у міжособовому спілкуванні за методикою В.В.Бойко [11, с.44-45]. Прокоментувати отримані результати.
2. Провести діагностику соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-потребовій сфері за О.Ф.Потьомкіною [11, с.21-23]. Прокоментувати отримані результати.
3. Провести тест «Чи умієте ви слухати?» [12, с.182-185]. Прокоментувати отримані результати.
4. Записати правила ефективного слухання та говоріння.

Теми повідомлень та рефератів

1. Специфіка міжособистісної комунікації.
2. Причини комунікативних бар'єрів.

Завдання для самоконтролю

1. У чому полягає специфіка спілкування як процес обміну інформацією?
2. Які є види комунікативних бар'єрів?
3. Розмежуйте поняття «слухати» та «чути».
4. Що досліджує наука риторика?

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. –

656 с. – (Серія «Психологическая энциклопедия»).

11. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький – К.: Главник, 2005. – 112 с. – (серія «Психол.інструментарій»).

12.В.В.Волошина, Л.В.Долинська, С.О.Ставицька, О.В.Темрук. Загальна психологія: Практикум: Навч.посібн. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Заняття 19.

Мета: розкрити особливості інтерактивної сторони спілкування.

Необхідно знати:

- види взаємодії;
- види психологічного впливу.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) інтерактивна сторона спілкування фіксує не тільки обмін інформацією, а й організацію сумісних дій, які дозволяють реалізувати деяку загальну для партнерів діяльність;
- 2) теорія трансактного аналізу Е.Берна досліджує взаємодію з точки зору регулювання дій учасників через їх позиції, а також врахування характеру ситуацій і стилю взаємодії.

Основні поняття і ключові слова: інтеракція, співробітництво, суперництво, переконання, навіювання, емоційне зараження, наслідування.

Теоретична частина

1. Характеристика інтерактивної сторони спілкування.
2. Види взаємодії.
3. Форми поведінки особистості у міжособистісній взаємодії.

Практична частина. Лабораторне заняття № 19

Завдання:

1. Визначити комунікативні якості, необхідні психологу для ефективного монологічного виступу перед аудиторією.
2. Дослідити загальний рівень комунікабельності за методикою В.Ф.Ряховського [11, с.17-18]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. Трансактна теорія Е.Берна.
2. Різновиди міжособистісних контактів.

3. Взаємодія як організація діяльності.
4. Соціально-психологічний клімат як результат та умова ефективності спільної діяльності

Завдання для самоконтролю

1. Дайте тлумачення поняттю «інтеракція».
2. Опишіть трансактну теорію Е.Берна.
3. Схарактеризуйте види взаємозв'язку у спільній діяльності.
4. Назвіть види психологічного впливу. Дайте характеристику кожному з видів.
5. Які види психологічного впливу ви відчували на собі.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психології: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
11. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький – К.: Главник, 2005. – 112 с. – (серія «Психол.інструментарій»).
12. В.В.Волошина, Л.В.Долинська, С.О.Ставицька, О.В.Темрук. Загальна психологія: Практикум: Навч.посібн. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Заняття 20.

Мета: охарактеризувати поняття соціальної перцепції.

Необхідно знати:

- визначення соціальної перцепції;
- ефекти соціальної перцепції;
- механізми соціальної перцепції.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) виникнення й успішний розвиток міжособистісного спілкування можливо лише в тому випадку, якщо між його учасниками існує взаєморозуміння: те, якою мірою люди відображають почуття і риси один одного, сприймають і розуміють інших, а через них – і самих себе;
- 2) ефект соціальної перцепції – результат приписування чи поширення оцінного враження на сприймання дій, вчинків, особистісних рис іншої людини за дефіциту часу і джерел інформації.

Основні поняття і ключові слова: соціальна перцепція, ідентифікація, емпатія, атракція, каузальна атрибуція, стереотипізація, ефект ореолу.

Теоретична частина

1. Поняття про соціальну перцепцію.
2. Механізми та ефекти міжособистісного сприйняття.

Практична частина. Лабораторне заняття № 20

Завдання:

1. Провести діагностику комунікативної толерантності за методикою В.В.Бойко [11, с.34-37]. Прокоментувати отримані результати.
2. Провести тест на знання відмінностей між чоловічою та жіночою психологією: «Чи здатні ви впливати на інших?» [12, с.197-199]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. Стадії міжособистісного розуміння.
2. Поняття соціальної перцепції в загальнопсихологічному розумінні.

Завдання для самоконтролю

1. Поясніть поняття соціальної перцепції.
2. Схарактеризуйте ефекти сприйняття.
3. Назвіть механізми соціальної перцепції. Дайте характеристику кожному з них.
4. В чому полягає помилка каузальної атрибуції? Наведіть приклад.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
11. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький – К.: Главник, 2005. – 112 с. – (серія «Психол.інструментарій»).
- 12.иВ.В.Волошина, Л.В.Долинська, С.О.Ставицька, О.В.Темрук. Загальна психологія: Практикум: Навч.посібн. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Заняття 21.

Мета: визначити основні психологічні причини конфліктного спілкування.

Необхідно знати:

- особливості поведінки в конфліктній ситуації;
- маніпулятивні та актуалізаторські моделі спілкування.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

1) психологічні знання про особистісні передумови конфліктної поведінки вказують на важливість усвідомлення власних бажань і вчинків, цілей та умінь слухати іншого, оформляти у слова власні бажання, необхідність гнучкого застосування різних стратегій і тактик у конфліктах, передусім, тих, які є конструктивним виходом із критичної ситуації.

Основні поняття і ключові слова: конфлікт, деструктивний, конструктивний, маніпулятор, актуалізатор, компроміс.

Теоретична частина

1. Поняття про конфлікт як соціально-психологічне явище.
2. Типи поведінки людини в конфліктних ситуаціях.

Практична частина. Лабораторне заняття № 21

Завдання:

1. Визначити типові способи реагування на конфліктну ситуацію за методикою К.Н.Томаса [12, с.199-203]. Прокоментувати отримані результати.
2. Сформулювати рекомендації з безконфліктного спілкування.

Теми повідомлень та рефератів

1. Технології виходу з конфлікту.
2. Психологічні причини і види конфліктогенів спілкування.
3. Прийоми безконфліктного спілкування за Д.Карнегі.

Завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення конфлікту.
2. Перерахуйте основні елементи конфлікту.
3. Наведіть приклади різних класифікацій конфліктів.
4. Визначте зміст і види міжособистісних конфліктів.
5. Які основні причини конфліктів?
6. Схарактеризуйте основні форми і типи поведінки людини в ситуації конфлікту.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
11. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький – К.: Главник, 2005. – 112 с. – (серія «Психол.інструментарій»).
12. В.В.Волошина, Л.В.Долинська, С.О.Ставицька, О.В.Темрук. Загальна психологія: Практикум: Навч.посібн. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.
13. Д.Карнегі. Як завойовувати друзів та впливати на людей. – Харків, 2005. – С. 62-70.

Заняття 22.

Мета: проаналізувати соціально-психологічні параметри групи.

Необхідно знати:

- елементи групової динаміки;
- рівні згуртованості груп.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) особливу увагу у соціально-психологічному вивченні груп приділяють взаєностосункам, які в них складаються;
- 2) вивчення механізмів групової динаміки як сукупності внутрішньогрупових соціально-психологічних процесів та явищ дозволяє розробляти та ефективно застосовувати спеціальні технології формування, розвитку та зміни особистості і суспільних форм діяльності, а також вирішувати проблеми налагодження міжособистісних стосунків в групах.

Основні поняття і ключові слова: група, групова динаміка, лідер, референтність, дифузність, асоціація, корпорація, колектив.

Теоретична частина

1. Поняття про групи та групову динаміку.
2. Класифікація груп, їхня характеристика.

Практична частина. Лабораторне заняття № 22

Завдання:

1. Провести дослідження за методикою В.Стефенсона «Q - сортування: діагностика основних тенденцій поведінки у реальній групі» [13, с.80-84]. Прокоментувати отримані результати.
2. Провести діагностику міжособистісних стосунків Т.Лірі [12, с.185-195]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. «Групова динаміка» К.Левіна.
2. Феномен лідерства і керівництва в групах.

Завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю група.
2. Розкрийте суть понять «групова динаміка», «групові взаємини», «групова взаємодія».
3. Дайте характеристику основних видів груп.
4. Назвіть рівні згуртованості груп і виокремте їх особливості.
5. Що є основою згуртованості групи, колективу?
6. Якою є специфіка спілкування в різних видах груп?

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
11. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький – К.: Главник, 2005. – 112 с. – (серія «Психол.інструментарій»).
12. В.В.Волошина, Л.В.Долинська, С.О.Ставицька, О.В.Темрук. Загальна психологія: Практикум: Навч.посібн. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.
13. Белей М.Д., Гоян І.М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204 с.

Заняття 23.

Мета: з'ясувати особливості впливу групи на особистість та особистості на групу.

Необхідно знати:

- зміст поняття «конформізм»;
- види конформізму.

Методичні вказівки: при підготовці до заняття студентам необхідно звернути увагу на наступне:

- 1) статус в групі розглядається як психологічна величина, яка має відношення до становища людини в різних структурних утвореннях малої групи;
- 2) особливістю поняття «конформізм» є те, що індивід піддається впливові загальної дії, тобто він поводиться не так, як це було б, коли він був наодинці; конформізм констатується там, де фіксується наявність конфлікту між думкою індивіда і думкою групи та подолання цього конфлікту на користь групи.

Основні поняття і ключові слова: конформізм, нонконформізм, криза, конфлікт.

Теоретична частина

1. Взаємовпливи в групі.
2. Вплив на людину її статусу в групі.
3. Поняття конформізму. Види конформізму.

Практична частина. Лабораторне заняття № 23

Завдання:

1. Провести дослідження переваг, що виникають у людини при виборі різноманітних норм, які регулюють процес міжособистісної взаємодії в групах, де вже склалася відповідна система стосунків. Методика виявлення нормативних перевагою у групі (О.А.Комісарова) [13, с.80-84]. Прокоментувати отримані результати.

Теми повідомлень та рефератів

1. Конформізм як феномен групового тиску.
2. Соціометрія та референтометрія – соціально-психологічні методи дослідження групи:

Завдання для самоконтролю

1. В чому особливості соціометричного дослідження групи.
2. Які завдання вирішуються методом референтометрії?
3. Поясніть явище конформізму.
4. Наведіть приклади видів конформної поведінки особистості в групі.

Рекомендована література

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.
4. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
5. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
6. Анастаси А. Психологическое консультирование. – М., 1982.
7. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
10. Психология от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).
11. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький – К.: Главник, 2005. – 112 с. – (серія «Психол.інструментарій»).
12. В.В.Волошина, Л.В.Долинська, С.О.Ставицька, О.В.Темрук. Загальна психологія: Практикум: Навч.посібн. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.
13. Белей М.Д., Гоян І.М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204 с.

4. Тести контролю знань

1. У якому рядку йдеться про інстинкти тварин?
 - а) забезпечують пристосування тварин до постійних умов життя, виробляються в процесі індивідуального життя тварин;
 - б) поведінка видова, передається по спадковості, складна;
 - в) індивідуально набута форма поведінки, містить у собі діяльність мислення.
2. Метод психології, що полягає у фіксації проявів поведінки і отриманні суджень про психічні явища:
 - а) експеримент;
 - б) спостереження;

- в) бесіда.
3. Причинна обумовленість психічних явищ складає зміст:
- а) системного підходу;
 - б) принципу розвитку;
 - в) принципу детермінізму;
 - г) принципу єдності свідомості і діяльності;
 - д) принципу єдності аналізу та синтезу.
4. Якому поняттю синонімічне поняття «спілкування»?
- а) взаємодія;
 - б) відносини;
 - в) комунікація;
 - г) діалог;
 - д) взаємна перцепція.
5. Які висловлювання є правильними?
- а) свідомість виникла одночасно з психікою;
 - б) свідомість виникла раніше психіки;
 - в) поняття «психіка» і «свідомість» синонімічні;
 - г) причина виникнення свідомості у будові мозку людини.
6. Яке з перерахованих понять найбільше підкреслює соціальну сутність людини?
- а) індивідуальність;
 - б) суб'єкт;
 - в) індивід;
 - г) особистість;
 - д) людина.
7. Основними характеристиками мотивації успіху є:
- а) активність;
 - б) планування майбутнього на великі проміжки часу;
 - в) пасивність;
 - г) ініціативність;
 - д) сприйняття часу як безцільного.
8. Що є предметом психології?
- а) людське мислення;
 - б) поведінка людини;
 - в) факти, закономірності і механізми психіки;
 - г) міжособистісні стосунки;
 - д) порушення психіки.
9. Оберіть основні аспекти (компоненти) будь-якого спілкування:
- а) мова;
 - б) перцепція;
 - в) комунікація;
 - г) взаємодія;
 - д) взаєморозуміння.
10. Яке із тверджень найбільше відповідає науковому розумінню діяльності?
- а) поведінка;

- б) життєдіяльність;
- в) цілеспрямована активність;
- г) психічна активність;
- д) людська праця.

11. Назвіть характеристики людини як індивіда:

- а) статевікові властивості;
- б) світогляд;
- в) нейродинамічні властивості;
- г) соматотип;
- д) конституційні особливості.

12. Як краще за все задовольнити потребу в позитивній оцінці оточуючих і високій самооцінці?

- а) за допомогою досягнень;
- б) за допомогою активності;
- в) за допомогою допитливості;
- г) за допомогою невдач;
- д) за допомогою афіліації (прагнення бути серед людей).

13. Назвіть галузь психології, що займається дослідженням психологічних особливостей і закономірностей процесів навчання і виховання:

- а) загальна психологія;
- б) вікова психологія;
- в) інженерна психологія;
- г) педагогічна психологія;
- д) соціальна психологія.

14. Індивідуальний підхід до людини як особистості з розумінням її як відображувальної системи, що визначає всі інші психічні явища, є змістом:

- а) системного підходу;
- б) принципу розвитку;
- в) принципу особистісного підходу;
- г) принципу детермінізму;
- д) принципу єдності свідомості і діяльності.

15. Назвіть необхідні компоненти людської діяльності:

- а) воля;
- б) дія;
- в) мотив;
- г) спілкування;
- д) мислення.

16. Сукупність стійких мотивів, що визначають поведінку особистості незалежно від конкретних умов, є:

- а) спрямованість особистості;
- б) Я-концепція;
- в) мотивація;
- г) установка;
- д) самооцінка.

17. Взаємозв'язки, що суб'єктивно переживаються між людьми у процесі спільної діяльності, виражаються у понятті:
- а) спілкування;
 - б) група;
 - в) колектив;
 - г) міжособистісні стосунки;
 - д) соціальна перцепція.
18. Де існує психіка?
- а) в усій природі;
 - б) тільки у людини;
 - в) у всіх тварин;
 - г) в живій природі;
 - д) виникає разом із чутливістю.
19. Які з перерахованих стилів спілкування вважаються класичними?
- а) інтелектуальний;
 - б) емоційний;
 - в) демократичний;
 - г) авторитарний;
 - д) ліберальний.
20. Властивостями мовлення є:
- а) виразність;
 - б) вибірковість;
 - в) впливовість;
 - г) зрозумілість;
 - д) змістовність.
21. Оберіть з перерахованих понять види людської діяльності:
- а) навчання;
 - б) праця;
 - в) гра;
 - г) читання;
 - д) спілкування.
22. Що з перерахованого стосується проявів спрямованості особистості?
- а) світогляд;
 - б) якість розуму;
 - в) почуття;
 - г) обдарованість;
 - д) здібності.
23. Скільки осіб утворюють групу?
- а) одна людина;
 - б) мінімум дві людини;
 - в) мінімум три;
 - г) мінімум п'ять;
 - д) мінімум десять.
24. Виділіть основні компоненти структури свідомості:
- а) пізнавальні процеси;

- б) чуттєвий образ;
 - в) значення;
 - г) зміст;
 - д) біодинамічна тканина руху і дії.
25. Чи існують відмінності між навичкою і умінням?
- а) навичка виробляється раніше;
 - б) уміння – це втілення знань і навичок в діяльності;
 - в) спочатку виробляється уміння, а потім навичка;
 - г) навичка простіша за уміння;
 - д) ці терміни синонімічні.
26. Назвіть найвищі потреби у мотиваційній піраміді А.Маслоу:
- а) пізнавальні;
 - б) потреби безпеки;
 - в) фізіологічні потреби;
 - г) потреби в самоактуалізації;
 - д) потреби в повазі.
27. Основними методами дослідження в психології є:
- а) аналіз результатів діяльності;
 - б) спостереження;
 - в) тестування;
 - г) узагальнення незалежних характеристик;
 - д) експеримент.
28. Що, на Вашу думку, є головним у процесі формування особистості?
- а) вроджені особливості;
 - б) навчання;
 - в) наслідування;
 - г) виховання;
 - д) незалежність.
29. Що є першою стадією в еволюції психічного відображення?
- а) тропізми;
 - б) сенсорна психіка;
 - в) елементарна чутливість;
 - г) перцептивна психіка;
 - д) відображення, що уможливорює рух.
30. Назвіть несвідомі механізми свідомих дій:
- а) несвідомі автоматизми;
 - б) несвідомі установки;
 - в) сновидіння;
 - г) невротичні реакції;
 - д) несвідомий супровід свідомих дій.
31. Негативний вплив раніше сформованої навички на ту, що формується виражено у понятті:
- а) перенос;
 - б) інтеріоризація;
 - в) екстеріоризація;

- г) інтерференція;
 - д) автоматизація.
32. Що означає термін ієрархія потреб?
- а) їхню багатоманітність;
 - б) рівень усвідомлення;
 - в) наявність підпорядкування;
 - г) їхню дієвість;
 - д) міру інтенсивності.
33. Перерахуйте основні функції психіки:
- а) відображення оточуючої дійсності;
 - б) образна;
 - в) рухова;
 - г) регуляція поведінки і діяльності;
 - д) усвідомлення людиною свого місця в оточуючому світі.
34. Яка з перерахованих особливостей має відношення до характеристики щільності, згуртованості групи?
- а) готовність прийти на допомогу один одному;
 - б) суперництво;
 - в) байдужість;
 - г) високі навчальні досягнення;
 - д) погане відвідування занять.
35. Пришвидшення процесу вироблення однієї навички під впливом вже набутої навички відображено у понятті:
- а) перенос;
 - б) інтеріоризація;
 - в) екстеріоризація;
 - г) інтерференція;
 - д) автоматизація.
36. Яке з перерахованих понять найбільше підкреслює біологічну сутність людини?
- а) індивідуальність;
 - б) суб'єкт;
 - в) індивід;
 - г) особистість;
 - д) людина.
37. Нужда людини у чомусь виражена у понятті:
- а) мотив;
 - б) потреба;
 - в) інтерес;
 - г) переконання;
 - д) світогляд.
38. Назвіть основні відмінні характеристики наукової психології:
- а) узагальненість;
 - б) інтуїтивність;
 - в) конкретність;

- г) ґрунтування на експерименті;
 - д) раціональність.
39. Демократичний стиль спілкування передбачає:
- а) відсутність вимогливості;
 - б) підпорядкованість стихії спілкування;
 - в) перевагу суворості;
 - г) поєднання вимогливості з переконанням підлеглих;
 - д) урахування індивідуальних особливостей людей.
40. У чому головна причина виникнення свідомості у людини?
- а) у збільшенні і еволюції її мозку;
 - б) в розвитку окремих психічних процесів;
 - в) в накопиченні знань людини про світ;
 - г) в соціальній взаємодії людей;
 - д) в особливому одухотворенні людини.
41. Назвіть напрямки психології, предметом дослідження якої є особистість і індивідуальність?
- а) біхевіоризм;
 - б) фрейдизм;
 - в) гештальтпсихологія;
 - г) гуманістична психологія;
 - д) когнітивна психологія.
42. Чим різняться потреби людини і тварини?
- а) нічим;
 - б) кількістю;
 - в) не мають між собою нічого спільного;
 - г) потреби людини соціалізовані;
 - д) людські потреби сильніші.
43. Які методи наукової психології є додаткові?
- а) тестування;
 - б) спостереження;
 - в) опитування;
 - г) експеримент;
 - д) аналіз результатів діяльності.
44. Механізмами соціальної перцепції є:
- а) емпатія;
 - б) ідентифікація;
 - в) стереотипізація;
 - г) каузальна атрибуція;
 - д) аглютинація.
45. Відтворіть (пронумеруйте числами від одного до п'яти) гіпотетичну послідовність еволюції форм психічного відображення, що передують виникненню свідомості:
- а) людська психіка;
 - б) перцептивна психіка тварин;
 - в) елементарна чутливість;

- г) інтелект тварин;
 д) сенсорна психіка тварин.
46. Чим діяльність відрізняється від активності?
 а) підпорядкованістю мотиву;
 б) наявністю цілеспрямованості;
 в) здійсненням самостійного відношення до світу;
 г) нічим не різниться;
 д) ці поняття тотожні.
47. Психічні пізнавальні процеси - це:
 а) відчуття;
 б) настрої;
 в) пам'ять;
 г) увага;
 д) стрес.
48. Метод психологічної діагностики, що використовує стандартні питання і задачі, має певну шкалу значень – це:
 а) експеримент;
 б) тест;
 в) опитування;
 г) аналіз результатів діяльності;
 д) соціометрія.
49. Показником здорового психологічного клімату у групі є:
 а) переважання песимістичного настрою в групі;
 б) спільні переживання подій;
 в) доброзичливість у взаємостосунках;
 г) ізоляція членів групи;
 д) емоційна єдність.
50. Встановіть відповідність між віком і стадіями розвитку психіки і мовлення:

1. Перша стадія (перші 6 тижнів життя дитини)	а) Природжені рефлекси, покрокові пристосування простих рефлексів до умов зовнішнього середовища
2. Друга стадія (з середини 2 по 4 міс.)	б) Виникають і розвиваються так звані умовні форми спілкування, малюк звертається до дорослого за допомогою, подає спонукальні сигнали (неспокійний, хлюпає), голосові прояви включають плач і крик у відповідь на неприємні впливи, дії, а в емоційно нейтральній чи позитивній ситуації - агукання, гуління.
3. Третя стадія	в) Зберігається крик і плач, гуління переходить в

(5—8 мес.)	лопотіння, як форму розвинутої (вторинної) циркулярної реакції, що включає елементи довільного керування з боку дитини.
4. Четверта стадія (9—12 мес.)	г) За допомогою крику і плачу дитина недиференційовано виражає свої негативні стани, пізніше ці голосові явища виражають стан позитивного значення
	д) З'являються так звані первинні вокалізації немовля, відомі як гуління
	е) Природжені рефлекси під впливом досліду і повторень перетворюються, виникають перші прості рухові навички (циркулярні реакції)
	ж) Циркулярні реакції переходять у вторинну форму, виникають перші форми наміру
	з) Чітко проявляються наміри форм рухової поведінки, звичним стає бажання досягти поставленої мети, долаючи перешкоди на своєму шляху.

51. У вивченні психічних явищ психологія стикається з іншими науками, а саме:

- а) медициною;
- б) біофізикою;
- в) історією;
- г) філософією;
- д) соціологією.

52. Оберіть правильний варіант відповіді:

Біхевіоризм..

- А) використовує схему S- R;
- Б) перетворив психологію на психологію «без психіки»;
- В) увів поняття наuczіння;
- Д) увів ідею установки;

Класичний психоаналіз...

- А) спирається на практику лікування істеричних неврозів;
- Б) предметом дослідження має несвідоме бажання;
- В) визначає лібідю як енергію, що відповідає потребі самореалізації особистості;
- Д) увів метод «вільних асоціацій»;

Гештальт психологи ...

- А) визначають предмет психології як перцептивний образ;
- Б) розуміють гештальт як форму, структуру, цілісний образ;

- В) трактують інтелект як поведінку;
Г) ввели у психологію ідею інсайту;
Д) визначили гештальт як елемент свідомості;
53. Функцією лівої півкулі головного мозку є:
а) спілкування
б) читання
в) сприйняття музики
г) аналітичне мислення
д) розв'язування задач.
54. Функцією правої півкулі головного мозку є:
а) рахування
б) орієнтація в просторі
в) сприйняття пейзажів
г) емоційне ставлення до когось або чогось
д) слухання віршів
55. Структурними елементами свідомості є:
а) емоції
б) інстинкт
в) воля
г) інтуїція
д) самосвідомість
56. Найважливішими характеристиками свідомості є:
а) акумулювання знань
б) розрізнення суб'єкта і об'єкта
в) спонтанність поведінки
г) цілеспрямованість діяльності
д) ставлення до когось або чогось
57. До сфери несвідомого належать:
а) немотивоване спонукання до дії
б) автоматичні рухи
в) галюцинації
г) повне орієнтування в місці та часі дії
д) сновидіння
58. До підсвідомого відносять:
а) симпатію чи антипатію до людей певного типу
б) марення
в) невідомий страх без явної причини
г) лунатизм
д) миттєве згадування давно забутого
59. Несвідоме – це те, що:
а) усвідомлюється суб'єктом і має об'єктивний результат
б) не усвідомлюється суб'єктом і не має реально значимого змісту
в) усвідомлюється суб'єктом і не має значимого результату
г) не усвідомлюється суб'єктом, але має об'єктивно значимий зміст
д) сенсорні реакції.

60. В якій з наведених груп вказані тільки психічні явища?
- а) Наполегливість, біль, гордість, запам'ятовування, уважність, інтерес, розуміння, здібності, вміння.
 - б) наполегливість, гордість, мелодія, інтерес, розуміння, здібності, спокій, прагнення, байдужість.
 - в) біль, уміння, здібності, розуміння, рух, шепотіння, впертість, уявлення, думка, наполегливість.
 - г) напруга, апетит, музика, думка, крик, зацікавленість.
61. Метод психології, який полягає у фіксації проявів поведінки і отриманні суджень про об'єктивні явища називається:
- а) спостереженням
 - б) експериментом
 - в) бесідою
 - г) самоспостереженням
 - д) інтерв'ю
62. Стандартизованим психологічним випробовуванням, в результаті якого робиться спроба оцінити той чи інший психічний процес або особистість в цілому, є:
- а) бесіда
 - б) тест
 - в) експеримент
 - г) автобіографія
63. Приведіть до відповідності напрямки психології і предмет їх дослідження:
1. психологія свідомості	А. пізнання
2. біхевіоризм	Б психіка
3. фрейдизм	В самоактуалізація особистості
4. гештальтпсихологія	Г несвідоме
5. гуманістична психологія	Д свідомість
6. когнітивна психологія	Ж цілісні структури психіки
7. сучасна вітчизняна психологія	З поведінка
64. В якій з наведених груп вказані науково-прикладні галузі психології:
- а) загальна психологія, психологія спорту, психологія особистості;
 - б) юридична психологія, вікова психологія, медична психологія;
 - в) історія психології, генетична психологія, соціальна психологія.
65. До біологічно обумовленої підструктури відносять:
- а) знання
 - б) відносини
 - в) темперамент
66. До соціально обумовленої підструктури відносять:
- а) конституцію тіла
 - б) переконання
 - в) характер.
67. Шляхом навчання і виховання можна змінити:
- а) тип нервової системи.

- б) характер.
68. Становлення самосвідомості включає в себе:
- а) відкриття свого внутрішнього світу
 - б) усвідомлення незворотності часу, що призводить до пошуків сенсу життя, цілей, перспектив.
 - в) формування цілісного уявлення про себе, ставлення до себе, оцінку.
69. Рівень розвитку особистості визначається:
- а) зрілістю структури „Я”.
 - б) здатністю встановлювати контакти
 - в) здатністю до діяльності, що приносить матеріальний добробут.
70. Складні видові форми поведінки, організація і цілі яких генетично детерміновані, називаються:
- а) рефлексом
 - б) імпринтингом
 - в) інстинктом
 - г) подразливістю
 - д) таксисом
71. Звички домашніх тварин є проявом:
- а) наuczіння
 - б) інстинктів
 - в) наслідування
 - г) інтелектуальної поведінки
 - д) безумовних рефлексів
72. Вища форма психічного відображення, яка інтегрує всі інші форми відображення і властива лише людині – це:
- а) мислення
 - б) самосвідомість
 - в) воля
 - г) пам'ять
73. Елементом структури діяльності є:
- а) поведінка
 - б) активність
 - в) дія
 - г) мета
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
74. Процес накопичення особистістю досвіду шляхом перетворення зовнішніх елементів предметної діяльності і спілкування у внутрішній план, називається:
- а) виховання
 - б) наuczіння
 - в) інтеріоризація
 - г) соціалізація
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні

75. Мовлення – це:
- а) психічне явище
 - б) процес спілкування засобами мови
 - в) обмін інформацією між людьми
 - г) процес відображення думок і почуттів
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
76. Міміка і жести – це:
- а) спонтанний прояв душевного стану людини в конкретний момент часу
 - б) доповнення до мовлення
 - в) зрадницький прояв нашої самосвідомості
 - г) відбиток культури і походження, які важко приховати
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
77. Процес пошуку причин, що пояснюють поведінку іншої людини – це:
- а) рефлексія
 - б) каузальна атрибуція
 - в) соціальна перцепція
 - г) групова ідентифікація
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
78. Людину можна вважати сформованою особистістю, якщо:
- а) у її мотивах є ієрархія
 - б) вона має здатність до свідомого управління власною поведінкою
 - в) у неї є моральні цінності і гуманістичні установки
 - г) вона є творчим суб'єктом
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
79. У жінок порівняно з чоловіками мова міміки і жестів:
- а) більш виразна
 - б) менш виразна
 - в) складніша
 - г) багатозначна
 - д) більш індивідуальна
 - ж) усі відповіді правильні
 - з) усі відповіді неправильні
80. Складовими психологічної структури особистості є:
- а) здібності
 - б) спрямованість
 - в) темперамент
 - г) характер
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
81. Основними видами діяльності є:
- а) політична

- б) спортивна
 - в) управлінська
 - г) усі відповіді правильні
 - д) усі відповіді неправильні
82. Загальна психологія:
- а) систематизує експериментальні дані, здобуті в різних галузях психологічної науки
 - б) розробляє фундаментальні теоретичні проблеми психології
 - в) формулює основні принципи, категорії, поняття, закономірності
 - г) становить фундамент розвитку всіх галузей та розділів психологічної науки
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
83. Галузі, що належать до науково-прикладної психології, поділяють за:
- а) видом діяльності та поведінкою людини
 - б) психологічними питаннями розвитку людини
 - в) відношенням до нормальної або хворої психіки
 - г) за відношенням до права
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
84. Напрямами науково-прикладної психології за видом діяльності та поведінкою людини:
- а) психологія праці
 - б) інженерна психологія
 - в) психологія творчості
 - г) усі відповіді правильні
 - д) усі відповіді неправильні
85. Напрямами науково-прикладної психології за відношенням до нормальної або хворої психіки є:
- а) психологія здоров'я
 - б) медична психологія
 - в) практична психологія
 - г) вікова психологія
 - д) педагогічна психологія
86. Основними характеристиками поняття «дія» є наступні компоненти:
- а) акт поведінки
 - б) акт свідомості у вигляді постановки й отримання цілі
 - в) елемент аналізу діяльності
 - г) усі відповіді правильні
 - д) усі відповіді неправильні
87. До невербальних засобів спілкування відносять:
- а) оптико-кінестичні
 - б) паралінгвістичні
 - в) екстралінгвістичні
 - г) діалог

- д) просторово-часові.
88. Методами активного психологічного впливу є:
- а) психологічна консультація
 - б) експеримент
 - в) психологічна корекція
 - г) психологічний тренінг
 - д) емпіричний метод.
89. Структурними компонентами свідомості є:
- а) знання про навколишню дійсність
 - б) виокремлення людиною себе як суб'єкта пізнання
 - в) цілеспрямованість, планування дій і передбачливість результатів
 - г) ставлення до інших людей
 - д) ставлення до дійсності.
90. Функції психіки:
- а) сигнальна
 - б) регулятивна
 - в) емотивна
 - г) творча
91. Етапами розвитку нервової системи є:
- а) дифузна
 - б) рефлексивна
 - в) перцептивна
 - г) ганглієва
 - д) трубчаста
92. Етапами розвитку психіки є:
- а) чутливість
 - б) інстинкти
 - в) навчіння
 - г) інтелектуальна діяльність
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
93. Етапами розвитку ЦНС є:
- а) свідомість
 - б) подразливість
 - в) чутливість
 - г) усі відповіді правильні
 - д) усі відповіді неправильні
94. До джерел активності особистості відносять:
- а) потреби
 - б) інтереси
 - в) переконання
 - г) установки
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
95. Мотивами можуть бути:

- а) потреби
 - б) інтереси
 - в) переконання
 - г) установки
 - д) ідеали
 - ж) звички
96. Різновидами діяльності є:
- а) гра
 - б) робота
 - в) навчання
 - г) праця
 - д) спілкування
97. Спілкування виконує наступні функції:
- а) комунікації
 - б) інтеракції
 - в) перцепції
 - г) усі відповіді правильні
 - д) усі відповіді неправильні
98. Механізмами психіки є:
- а) проектування
 - б) психічне відображення
 - в) опредметнення
 - г) рефлексія
 - д) наочність.
99. Механізмами захисту за З.Фройдом є:
- а) заперечення
 - б) раціоналізація
 - в) регресія
 - г) ідентифікація
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні
100. Розвиток самосвідомості людини виявляється у :
- а) самоспостереженні
 - б) критичному ставленні до себе
 - в) самовладанні
 - г) відповідальності
 - д) усі відповіді правильні
 - ж) усі відповіді неправильні.
101. Сучасна психологія свої дослідження базує на:
- а) інтуїції;
 - б) спробах і помилках;
 - в) спостереженні та експериментах;
 - г) тестах;
 - д) метафізиці.

102. Назвіть галузь психології (перелічені нижче), що займається однією з таких проблем:

- а) більшість людей із задоволенням купує предмети чи речі, які рекламують відомі актори;
- б) маючи високу активність, мету в житті, хороших друзів, можна продовжити тривалість власного життя;
- в) Тарас Шевченко є унікальною особистістю, яка зробила неоціненний внесок у збагачення скарбниці українського народу;
- г) існує думка, що порнографічні фільми, які демонструють насилля, зумовлюють агресивну поведінку чоловічої статі відносно жінок;
- д) віра в сили дитини, її приховані можливості творить чудеса: стимулює розвиток здібностей, змінює її ставлення до навчання;
- ж) побутує думка, що тварина, яку тримають вдома, уподібнюється своєю поведінкою та рисами до господаря чи господині;
- з) віра в одужання становить половину успіху у справі лікування;
- к) знищуючи природу – ми знищуємо себе;
- л) діти з особливими вадами (сліпі, глухі, німі та інші) є більш чутливими, ніжніми та добрими, ніж звичайні здорові діти – це доведено експериментально;
- м) побутує думка, що з екстремальних ситуацій живими та неушкодженими виходять люди, на роду яких немає прокляття;
- н) спеціальний психолог допомагає М.Джексону вибудувати своє шоу так, щоб його найкраще сприйняла аудиторія. Ще до концерту вивчається сприйняття публікою фігури Джексона, її реакція та темперамент. Відповідно до цього складають репертуар.
 - 1) порівняльна психологія;
 - 2) соціальна психологія;
 - 3) парапсихологія;
 - 4) психологія споживача;
 - 5) медична психологія;
 - 6) геронтопсихологія;
 - 7) спеціальна психологія;
 - 8) психологія особистості;
 - 9) педагогічна психологія;
 - 10) екологічна психологія;
 - 11) психологія мистецтва.

103. Метод експерименту належить до:

- а) організаційних;
- б) інтерпретаційних;
- в) емпіричних;
- г) методів обробки даних.

104. Психологи застосовують чимало різноманітних методів. Який з методів відповідає кожному типу дослідження?

- а) вивчення продуктів діяльності 1. Завдання для учнів дібрані спеціально з метою виявлення рівня кмітливості та вміння логічно мислити.
- б) експеримент 2. Деякі перехожі відмовилися відповісти на запитання інтерв'юера про їхнє ставлення до корупції
- в) тест 3. Полотна художника чимало розповіли про нього як про особистість.
- г) проєктивний тест 4. Було цікаво спостерігати за грою дітей, в якій вони демонстрували різну соціальну поведінку.
- д) інтерв'ю 5. Навіть у звичайнісіньких чорнильних плямах дехто зі студентів зумів побачити цілі поетичні картини.
- ж) природне спостереження 6. Він лежав на вулиці безпомічний і, здавалося, без будь-яких ознак життя. Перехожі проходили повз нього байдуже, іноді кидаючи репліки: «Ось так зранку вже нализався», «А ще молодий»... Врешті старенька бабуся підійшла і сказала: «А може йому погано, викличте швидку».

105. Етичність дослідження полягає в тому, щоб до його початку кожного учасника проінформувати про:

- а) процедуру дослідження;
- б) ризик, з яким пов'язане дослідження;
- в) право учасника припинити участь в експерименті при бажанні;
- г) усі відповіді вірні.

106. У народженої дитини мозок:

- а) несформований;
- б) біологічно сформований;
- в) сформований частково.

107. Інтелект особистості:

- а) не залежить від маси мозку;
- б) залежить від маси мозку.

108. Ліва півкуля головного мозку відповідає за:

- а) аналітико-синтетичну діяльність;
- б) синтетичну;
- в) аналітичну.

109. За просторово-візуальне мислення відповідає:

- а) права півкуля;
- б) ліва півкуля;
- в) обидві півкулі.

109. Доберіть до кожного з термінів певне визначення:

а) індивід	1. Унікальна особистість з її неповторним духовним світом.
б) людина	2. Свідома людина з певним генетичним кодом, творча та активна, не діє всупереч інтересам інших людей.
в) особистість	3. Досконала система, унікальний індивід.
г) індивідуальність	4. Окрема істота, самостійно існуючий живий організм.

110. Узгодьте терміни з їх визначенням:

а) мала група	1. Група, в якій кожна особистість приймається такою, якою вона є, має можливість самореалізації.
б) формальна група	2. Етнічні спільності, класи, вікові групи.
в) референтна група	3. Невелика група, в якій усі її учасники безпосередньо контактують між собою.
г) велика група	4. Група, в якій об'єднуються на основі симпатій, антипатій, любові, інтересів.

111. Поставте терміни навпроти їх визначень:

а) знання	1. Система рухів, спрямованих на певний об'єкт з метою його перетворення.
б) дія	2. Фізіологічна функція живого організму.
в) навичка	3. Система уявлень і понять.
г) діяльність	4. Потреба виконувати ту чи іншу дію, схильність до певного способу дій.
д) уміння	5. Компонент діяльності, який забезпечує її раціональне, професійне виконання.
ж) рух	6. Сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних і соціальних потреб, інтересів.
з) звичка	7. Вироблена на основі знань і навичок система психічних і практичних дій.

5. Питання до заліку

1. Предмет та об'єкт загальної психології.
2. Завдання загальної психології на сучасному етапі.
3. Співвідношення наукової та життєвої психології.
4. Становлення психології як науки.

5. Механізми психіки людини.
6. Характеристика психіки і свідомості.
7. Єдність і розбіжності психічних процесів, станів, властивостей.
8. Місце психології в системі наук.
9. Основні галузі психологічної науки.
11. Принципи наукового вивчення психіки.
12. Сутність матеріалістичного підходу до розуміння психічних явищ.
13. Загальна характеристика напрямків сучасної психології.
14. Сутність концепції психоаналізу.
15. Об'єкт вивчення біхевіористичної психології.
16. Загальна характеристика методів психології.
17. Вимоги до методів психології.
18. Метод спостереження.
19. Метод самоспостереження.
20. Психологічний експеримент.
21. Лабораторний експеримент.
22. Експериментально-генетичний метод.
23. Метод аналізу продуктів діяльності людини.
24. Метод узагальнення незалежних характеристик.
25. Кількісний і якісний аналіз психічних фактів.
26. Характеристика додаткових методів дослідження в психології.
27. Етапи психологічного дослідження.
28. Проблема класифікації методів в психології.
29. Методи пояснення психіки людини.
30. Методи розуміння психіки людини.
31. Методи впливу на психіку людини.
32. Виникнення психіки.
33. Особливості психічного відображення.
34. Механізми відображувальної діяльності на різних стадіях розвитку психіки.
35. Розвиток психіки у філогенезі.
36. Стадія елементарної сенсорної психіки.
37. Стадія перцептивної психіки.
38. Стадія інтелекту.
39. Інстинкти та інстинктивні форми поведінки.
40. Передумови виникнення свідомості.
41. Історичний розвиток людської свідомості.
42. Роль мови в розвитку людської свідомості.
43. Спільне і відмінне у психічній діяльності людини і тварини.
44. Етапи розвитку нервової системи.
45. Етапи розвитку психіки.
46. Свідома сфера прояву психіки людини.
47. Особливості свідомості.
48. Складові свідомості.
49. Характер процесу усвідомлення.

50. Функції самосвідомості.
51. Несвідома сфера прояву психіки людини.
52. Особливості несвідомої сфери.
53. Підпорогове сприйняття.
54. Установки і неусвідомлювані мотиви.
55. Поведінкові автоматизми і стереотипи.
56. Неусвідомлені стани свідомості.
57. Діяльність як психологічна проблема. Поняття про діяльність як прояв фізичної і психічної активності.
58. Зміст і структура діяльності.
59. Основні види людської діяльності.
60. Активність особистості і її джерела.
61. Знання, уміння, навички, звички.
62. Поняття про особистість.
63. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
64. Концепції особистості в загальній психології.
65. Самосвідомість та «Я»-концепція особистості.
66. Біологічне і соціальне в структурі особистості.
67. Поняття про егоїдентичність. «Я» - образ і «Я»- концепція. Самооцінка особистості.
68. Механізми психологічного захисту.
69. Потреба як основа активності особистості.
70. Психологічна концепція потреб. Ієрархія потреб.
71. Мотиваційна сфера особистості. Перемінні мотиваційної сфери.
72. Поняття про спрямованість.
73. Поняття про спілкування. Засоби спілкування.
74. Види та функції мови та мовлення.
75. Функції спілкування.
76. Психологічні механізми міжособистісних стосунків.
77. Класифікація груп та їх характеристика.
78. Проблема конформізму та нонконформізму.

6. Рекомендована література до всього курсу

1. Загальна психологія / За загальною редакцією Максименка С. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – Видання третє, перер. та доповн. – Вінниця, 2006.
2. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник – Видання друге, перер. та доповн. – К., 2004.

4. М'ясоїд Л.А. Загальна психологія. – К.: Вища школа, 1998. – 476с.
5. Основи психології: Підручник / за заг. ред. О.В.Киричука, В.А. Роменця – вид.5-те, стереотип. К., 2002.
6. Психологія : Підручник/ Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
7. Асмолов А.Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа. – М.: Изд. Моск. ун-та, 1990. – 367 с.
8. Бодалев А.А. Личность и общение: Изб. тр. – М.: Педагогика, 1983. – С. 250-325.
9. Буюева Л.П. Человек: деятельность и общение. – М.: Могель, 1978. – С. 110-136.
10. Гальперин П.Я. Введение в психологию.– М.: Изд. Моск. ун-та, 1976.– 199 с.
11. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.- метод. пособие курсу «Психология человека». – М.: Педагогическое общество России, 2006. – 276 с.
12. Дрозденко К.С. Загальна психологія у практичному вимірі: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 608 с.
13. Естественнонаучные основы психологии / Под ред. А.А.Смирнова, А.Р.Лурия, В.Д.Небылицина. – М.: Педагогика, 1978. – 367 с.
14. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості. Навчальний посібник. – К., 2003.
15. Макарова Л.Л., Синельнікова В.М. Загальна психологія: методичні розробки семінарських занять. К., 2005.
16. Партико Т. Б. Загальна психологія. – К. 2008. – 413.
17. Степанов О.М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: Посібник. – К., 2003.
18. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.